

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Onze magnifieke Verlosser

(Goede Vrijdag en Pasen)

Toen Jezus dan den zuren wijn genomen had, zeide Hij: Het is volbracht. Joh. 19 : 30a.

Toen ging ook de andere discipel, die het eerst aan het graf gekomen was, naar binnen, en hij zag het en geloofde; Joh. 20 : 8.

We staan op Goede Vrijdag en Pasen bij het hart van het Evangelie. Spurgeon hield eens een preek onder de titel: Our magnificent Saviour d.w.z. onze magnifieke Verlosser ¹⁾. Hij zegt, dat er passages in de Schrift zijn, die doen denken aan vertrekken uit een koninklijk paleis. Het is er vol van kostbare zaken. Maar wanneer we in de Schrift bij het evangelie van het kruis en het bloed van Christus komen, dan gaan we binnen in de kamer, waarin des konings kostbaarheden bewaard worden: de rijkste en meest zeldzame schatten zijn daar. Het is dan ook een lust deze preken van Englands grootste predicator over het kruis en het bloed van Christus te lezen. Ze zijn vol van de overstromende kracht van de verzoening en de vrede door het bloed des kruises. En waar spreken ons Goede Vrijdag en Pasen dan eigenlijk ook anders van dan van het volbrachte werk van Jezus Christus onze Borg en Middelaar. Komt, laat ons ook ditmaal iets van de heerlijkheid daarvan zien!

Het is stil geworden rond het kruis. De drieurige duisternis is voorbij. Ginds in Jeruzalem wordt thans het avondoffer gebracht. Christus is nu uitgeput van zijn lijden. Hij heeft om drinken geroepen. Een soldaat stak een spons met edik op een riet en reikte die de Heiland toe. En dan spreekt Jezus dit zesde kruiswoord: het is volbracht! In het nederlands zijn dat drie woorden, in het grieks slechts één woord, één roep. Men zou het in het nederlands kunnen weergeven door: klaar, gereed. Het grote doel is bereikt wil de Heiland zeggen.

En als we nadenken over dit zesde kruiswoord is het eerste wat ons opvalt dat Christus Zich hier aan het einde van zijn lijden keert tot God. Hij presenteert Zich hier als het ware de Vader. Christus' lijden was geen willekeur, geen lot. God droeg Hem dit lijden op. De mens had gezondigd en het woord voor zonde in het grieks betekent het missen van het doel: een pijl, die langs het doel suist. Nu: zo had de mens zijn doel, de verheerlijking van God, gemist. Nu komt Christus hier voor de Vader. Hier is de mens, die het doel heeft bereikt. Die gehoorzaam geweest is tot het einde. De Borg keert Zich hier in de geest tot de Vader. O God, al uw golven en baren zijn over Mij heengegaan, en Ik heb volhard. Ik heb voleindigd het werk, dat Gij Mij te doen gegeven had. De Zoon stelt Zich voor de Vader: alles, alles is nu voldaan. Het is God, die ook op Golgotha de situatie beheerst.

Zouden we hier niet komen tot de aanbidding? God keert Zich hier tot God in Christus Jezus. Machtige dingen worden hier verhandeld. En ik, kleine, nietige mens, mag daarbij staan en mag het horen: wat er voor mij door God in Christus is gedaan. Lof zij dit Lam, dat onze zonden op Zich nam, wiens bloed ons heeft geheiligd!

Ja, Christus keert Zich hier tot God, maar het gaat ook mij aan, van a tot z, dit zesde kruiswoord. Jezus zeide, zegt Johannes. Mijn verlosser hangt hier aan het kruis en Hij

hangt er mijnentwege! Hij heeft de zure wijn genomen, Hij sterkt Zich nu tot zijn laatste verlossingsdaad, Hij gaat de dood in. Maar van te voren verkondigt Hij mij, dat ik gerust mag zijn. Het is volbracht! God is verheerlijkt, maar ook: de zonde is nu verzoend, ook dat is volbracht. Achter dit zesde kruiswoord en die zure wijn drinkende man aan het kruis staat heel het Oude Testament. De wet was vol van zijn verzoeningswerk. De profeten hadden er van gesproken. De ceremoniën der wet hadden het afgebeeld. Nu is het al volbracht. Straks zal het gordijn in de tempel scheuren van boven naar beneden. Hier is de grote hogepriester, die zijn ene grote offerande voor mij volbracht heeft.

Is dit geen machtig evangelie? Is dit geen magnifieke Verlosser? Daar sta ik met mijn niets-volbracht-hebben. Ik heb het doel van mijn leven, van mijn bestaan gemist. Ik breng er niets van terecht. Ik kan allen maar zeggen met Zondag 23 H.C., dat mij mijn geweten aanklaagt, dat ik tegen al de geboden Gods zwaar heb gezondigd en geen daarvan gehouden en nog steeds tot alle boosheid geneigd ben. Hij zegt: het is volbracht! Er is maar één grond, waarop ik rusten kan, een onwrikbare rotsgrond onder mijn leven: zijn volbrachte werk, eens en voor goed, voor mij op Golgotha!

Ja, toen Hij de zure wijn genomen had, zeide Hij: het is volbracht! Let op dat kleine trekje in het lijdensevangelie. Die zure wijn is nog een symbool van al het leed, het lijden, de dood, die de mensen Hem aandeden. Méér hadden ze voor Hem niet over. Dat kon er nog bij door: Het kon zijn doodsstrijd hoogstens even verlichten, maar in de dood gaat Hij. Even wat bevochtigen van zijn lippen, een nonchalant gebaar, meer is het niet. Zo hing Hij daar tussen moordenaars en soldaten, op de heuvel der executie, de speelbal van farizeërs en krijgsknechten, van Pilatus en Herodes.

En toch, toen Hij de zure wijn genomen had, zeide Hij: het is volbracht! Wie heeft hier nu het laatste woord op Golgotha? Wie triumfeert hier? Wie is hier werkelijk de Heer, de Kurios? Hij zegt, Hij, die daar dwars door al deze machten heen, uitroept, dat Hij tot zijn doel gekomen is, dat Hij het al volbracht heeft. God is verheerlijkt, de zonde is verzoend, maar ook: de wereld is overwonnen. Dat is ook de betekenis van dit zesde kruiswoord. Golgotha beheerst de wereldhistorie, niet Rome de wereldmacht, ook niet Jeruzalem de afvallige kerk, Hij alleen. Hij stuwt de wereld naar haar einde. Het is volbracht: de laatste fase van deze wereld is nu ingegaan. Langs opstanding en hemelvaart, wederkomst en laatste gericht gaat het nu aan op het nieuwe Jeruzalem, de stad zonder tempel met de straten van goud en de paalen poorten, de schare die niemand kan tellen en de eeuwige glorie. En niets en niemand kan Hem meer keren om tot dat grote doel te komen.

Het is volbracht! Zijn hand legt zich nu aan de troon des Vaders. Vader, Ik ga nu sterven. Maar mijn dood staat nu in het licht van dit zesde kruiswoord. Ik ga nu sterven, maar het is nu alles goed tussen U en Mij o Vader. Ik ga nu dwars door dood en graf naar de glorie van het eeuwige leven. De Paasklokken beginnen te luiden op Golgotha. Het geloof is nooit ten volle in staat te omvatten, welke schatten er in dat zesde kruiswoord liggen besloten. Het zijn maar enkele facetten: God is verheerlijkt, de zonde is verzoend, de machten zijn overwonnen, de kroon is verworven. En in dat alles zie ik Hem,

INHOUD

Onze magnifieke Verlosser	R. H. B.
De kwaal der verdeeldheid en haar genezing (IV)	H. J. J.
Na vijf jaar (III)	C. V.
Hoe men in het huis Gods moet verkeren	G. V.
Antwoord 57 van de Catechismus (II)	B. T.
Rondblik	H. S.
Een optimistisch geluid	L. v. K.
Persschouw	C. V.
Van hier en ginds	
Kerknieuws	

mijn magnifieke Verlosser, die het al voor mij volbracht. Wat zal ik anders dan Hem verheerlijken, Hem loven en prijzen? Wat zal mijn schuld mij nog angst aanjagen: het is volbracht! Zal de dood mij benauwen, maar het is volbracht! Zal de duivel mij doen sidderen, Hij heeft het voor mij volbracht! Wat zal het vuile gewaad der zonde mij aanklagen voor God? Het bruiloftskleed ligt voor mij boven gereed: het is volbracht!

Ach, laat mij nimmer wijken
Van U, mijn Borg en Heer!
Nooit mijn geloof bezwijken;
Versterk het meer en meer.
Help mij manmoedig strijden:
Troost mijne ziel met kracht,
Dat ik mij moog' verblijden
En zingen: 't Is volbracht.

En toch: ge denkt misschien alles goed en wel, maar is het wáár? Zijn dit geen te hooggestemde woorden? Hij is dan toch maar gestorven en in het graf gegaan. Zeker, dat is Hij. En voor hen, die bij het kruis stonden en dit zesde kruiswoord opvingen, bleef het een moeilijke zaak. Het is volbracht, maar straks vloeit er dan toch maar bloed en water uit de wonde in zijn zijde. En zij hebben Hem dan toch maar begraven in dat nieuwe graf van Jozef. Het is volbracht! Maar blijft het bij dat ene woord?

Nu neemt Johannes u mee op de Paasmorgen naar het graf. Hij had ook dat ene woord gehoord, maar ook de dode gezien, die kort na dit woord aan het kruis de geest gaf. Hij heeft ook zijn twijfel en strijd gehad. Maar kom nu mee en hoor, wat hij u nog te zeggen heeft voor hij zijn evangelie sluit. Ik ben bij dat graf geweest, zegt hij in zijn evangelie, samen met Petrus en hoor, wat ik er heb gezien. Hoor, hoe dat zesde kruiswoord voor mij machtige realiteit geworden is. Wij kwamen op de morgen van Pasen bij het graf. Petrus ging het eerst naar binnen en toen ik. En ik vertel het nu precies zoals ik het toen zag: de windsels, waarin Hij was begraven op die vrijdagavond lagen aan de ene kant van het graf en de doek, die om zijn hoofd geweest was, lag aan de andere kant, opgerold terzijde. „Het was zomaar te zien: daar had een mens in gelegen ²⁾“. En Hij, Hij was er niet meer. En toen ik dat zag, toen geloofde ik pas goed dat woord, dat ik van Hem hoorde aan het kruis. Nu kan geen macht ter wereld het mij meer afnemen, ik zeg het nu in mijn evangelie allen, dat Hij leeft.

Broeders, wat is Pasen anders dan een machtig slotakkoord van Goede Vrijdag. God slaat hier op de gong en zegt: nu zwijgen alle mensen en machten, nu neem Ik het Woord. Ge hebt het lijden van mijn Zoon gevolgd en zijn woord aan het kruis gehoord. Nu laat Ik zien, dat Hij de waarachtige is en dat zijn

Woord Amen, betrouwbaar en eeuwig vast is. Hij is opgestaan! Hij leeft! Zie door de ogen van mijn apostelen dat lege graf met die windsels en die opgerolde hoofddoek, zie die weggewentelde steen, treedt binnen in dit graf. Mijn kind, zegt God, wat hebt ge nu nog nodig na dit woord en na dit feit: zult ge nu eindelijk gaan geloven?

Johannes zag het en geloofde. De evangelist gebruikt voor „zien” hier een woord, dat betekent een overzien van de situatie, een in zich opnemen³⁾. Johannes zag het en hij geloofde. Hij had nu eens en voor goed in zich opgenomen, dat de Heer leefde, en dat zijn woord aan het kruis waarachtig was geweest.

Zullen wij het ook geloven? Na dat woord en na dat lege graf met die windsels en die

opgerolde hoofddoek, terzijde? Het is volbracht! Geloofd zij Jezus Christus, onze magnifieke Verlosser!

Ik zeg het allen, dat Hij leeft,
dat Hij verzezen is,
dat Hij te midden van ons leeft
en eeuwig bij ons is.

(Gez. 64 : 1).

Enschede

R. H. Bremmer.

1) C. H. Spurgeon, *Sermons on the Blood and Cross of Christ*, blz. 167.

2) J. Keizer, *Het Woord aan het woord*, 1961, blz. 143.

3) E. L. Smelik, *De weg van het woord*, 1948, blz. 280.

De kwaal der verdeeldheid en haar genezing

(De gemeente van Korinthe)

IV

In hoofdstuk 3 komt de apostel terug op de verdeeldheid der gemeente, die hij vanaf het begin in het oog heeft gehouden. Hoogmoed is de bron van splitsing in de kerk. Roemzucht leidt tot sectarisme. Deze dringen vaak wel in de kerk binnen, maar ze behoren daar niet thuis. Er valt in de kerk niet in mensen te roemen. Er is niets om hoogmoedig op te zijn. In welke macht of wijsheid zou de kerk roemen, waarvan de leden behoren tot die groep, die in de wereld voor niets geacht wordt? En wat voor reden zou er zijn om in leiders te roemen, die zichzelf nauwelijks op de been kunnen houden? En hoe zou het mogelijk zijn hoogmoedig te zijn op een prediking, die in het oog der wereld dwaas en krachteloos is? Dat heeft Paulus in het voorgaande aangetoond, tot en met 2 : 5. Waarna hij om zo te zeggen een uitstapje heeft gemaakt over de wijsheid, die hij ook verkondigt, maar dan voor hen, die daar rijp voor zijn. Voor de „volwassenen in Christus” zouden we kunnen zeggen.

Dan wendt hij zich weer tot de Korinthiërs: „En ik, broeders, kon niet tot u spreken als tot Geestelijke mensen, maar slechts als tot vleselijke, nog onmondigen in Christus. Melk heb ik u gegeven, geen vast voedsel, want dat kondt gij nog niet verdragen. Ja, dat kunt gij ook nu nog niet, want gij zijt nog vleselijk”.

In de N.V. staat „geestelijke” geschreven met een kleine g. Ik zet er liever een G voor. Want met Geestelijke mensen worden mannen en vrouwen bedoeld, die zich door de Heilige Geest laten leiden. En „vleselijk” wil zeggen, dat zij zich door het vlees lieten beheersen. Daarmee wil de apostel niet zeggen, dat zij geen vonkje van de Heilige Geest in hun leven hadden. Zij waren immers tot geloof in Jezus Christus gekomen? Paulus zegt straks dat zij „in Christus” zijn, al worden ze dan „onmondigen in Christus” genoemd. Hoe konden zij geloven, dan door de Geest?

Maar Paulus wil zeggen, dat zij zich nog maar al te zeer door het vlees lieten leiden. Toen ze christenen waren geworden waren ze hun heidendom en jodendom niet zo maar kwijt. Daar hadden ze nog heel wat van overgehouden en meegenomen in de kerk. Dat had de overhand over hen als ze roemden in hun „mannen”. Dat leerde de Heilige Geest hen niet, maar kwam op uit hun eigen vlees. Dat wil zeggen: uit hun eigen heidense of joodse aard. Dat ze „vleselijk” zijn wil hier dus niet zeggen, dat zij op sexueel gebied afdwaalden. Ook niet dat zij te veel aandacht aan hun lichaam gaven of onmatig waren in spijs of drank. Maar het wil zeggen, dat zij aan hun oude natuur toegaven als zij zo met sprekers en prekers weglieden.

Nu was dat voor die beginperiode nog wel te verstaan en te vergeven. Ze waren nog maar pas tot bekering gekomen. Ze waren nog „onmondigen in Christus”. Ze waren wel in de gemeenschap met Christus opgenomen en overgezet uit het rijk der duisternis in het Koninkrijk van Christus. Maar ze moesten nog gevoed worden met melk, ze konden nog geen vaste spijs verdragen. Paulus zal hun het ABC van het Evangelie hebben bijgebracht. Wat de gevolgen daarvan zouden zijn voor heel het leven heeft hij hun nog niet kunnen bijbrengen. De consequenties

waartoe dit leiden zou hebben ze niet door gehad. Die „vaste spijs” kon Paulus hun nog niet geven. Ze konden dat toen nog niet verdragen. Dat is geen verwijt, maar eenvoudig een feit. Zo is het op elk zendingsterrein nog naar ik vermoed.

Maar erg is, dat zij nóg vleselijk zijn. Ze kunnen nóg geen „zwarte kost” verdragen, want ze laten zich nog beheersen door hun vlees, door hun afkomst uit heidendom of jodendom. Zoveel heeft Paulus wel begrepen uit de inlichtingen van de huisgenoten van Chloé.

Waarschijnlijk heeft de apostel wel voorzien, dat zij daar raar van zouden opkijken. Nota bene, zij nog vleselijk? Nog halve heidenen? Zij met hun gaven en krachten? Had Paulus zelf niet gezegd, dat zij „geen enkele genadegave” tekort kwamen? Waren ze niet „in elk opzicht rijk geworden”? (vgl. 1 : 4—9). En zouden zij dan nog vleselijk zijn?

Inderdaad, zegt Paulus: „Want als er onder u nijd en twist is, zijt gij dan niet vleselijk, en leeft gij niet als (onveranderde) mensen? Want wanneer de een zegt: Ik ben van Paulus; en de ander: Ik van Apollos; zijt gij dan niet (onveranderde) mensen?”

Er is onder hen nijd en twist. Ze ijveren wel, ze zijn „geestdriftig”, maar de drift van hun geest is op mensen gericht en dat leidt tot jaloezie en twist. De groepen bieden tegen elkaar op en scheppen tegen mekaar op, de ene partij heeft nog groter leider dan de andere. Dat is geen ijver uit de Geest, maar uit het vlees. Dat is menselijk. Zoiets kan men van mensen verwachten. We zouden ook wel kunnen zeggen: dat is werelds. De N.V. heeft: „leeft gij niet als (onveranderde) mensen?” Zoiets hoort in de Kerk van Jezus Christus niet thuis. Als de een roemt in Paulus en een ander in Apollos, is dat dan geen puur werelds gedoe?

Het zit de mens in merg en been om in helden te roemen. Een gemeenschap heeft graag een paar „groten” op een of ander gebied om mee te kunnen pronken. Gisteravond luisterde ik even naar de radio: „Dit is uw leven”. Ik stel mij voor, dat daar veel naar geluisterd wordt. Dat hebben de mensen graag, dat één van hen even naar voren en in de hoogte gehaald wordt. Het is net of de vereerders van zo’n „grote” zelf ook een beetje mee groot worden. Het betrof deze keer een beroemd voetballer uit de dagen van olim. Die in z’n leven grote daden heeft gedaan.

Ik ontken helemaal niet, dat er mannen van statuur zijn. Gelukkig zijn ze er. Ik zeg ook helemaal niet, dat deze „grote” man niet vele grote daden verricht heeft. Op velerlei gebied. Ik haal dit voorbeeld alleen maar aan om toe te lichten wat Paulus schrijft: Gij met uw geroem in mensen, doet alleen maar menselijk, al te menselijk. Want zó doet de wereld.

De griekse wereld roemde in haar sporthelden, de joodse wereld roemde in haar rabbijnen, de kerk-wereld in Korinthe roemde in Paulus en Apollos. Op dat punt was de kerk dus aan de wereld gelijk. En in de geschiedenis is de kerk telkens weer gelijkvormig aan de wereld geworden in dit opzicht. Als Paulus nog een brief aan ons kon schrijven zou hij ons dan van hetzelfde niet kunnen beschuldigen? Ik vrees van wel, want er wordt ook in onze kring onmatig in sommige voorgangers geroemd. Dat deze reeds

overleden zijn maakt het roemen niet onschuldiger.

Maar, zal iemand zeggen, we mogen toch onze voorgangers gedenken? We mogen het niet alleen, maar we moeten het. Het staat in Hebr. 13 : 7. Maar er volgt hoe we dat moeten doen: „let op het einde van hun wandel en volgt hun geloof na”. Maar dat moet niet op de manier van: wat hadden ze volle kerken en wat waren hun daden groot en wat was hun woord indrukwekkend enz. enz. Laten we hun goede daden navolgen en hun goede woorden ter harte nemen en leven uit hetzelfde geloof, waaruit zij geleefd hebben. Maar laten we overigens bedenken, dat van hen ook geldt wat de apostel van zichzelf en van Apollos schrijft:

„Wat is dan Apollos? Of wat is Paulus? Dienaren, door wie gij tot geloof gekomen zijt, en wel zoals de Here dit aan een ieder geschonken heeft. Ik heb geplant, Apollos heeft begoten, maar God gaf de wasdom. Daarom, noch wie plant, noch wie begiet, betekent iets, maar God die de wasdom geeft. Wie plant en wie begiet, staan gelijk; alleen zal elk zijn eigen loon krijgen naar zijn eigen werk. Want Gods medearbeiders zijn wij; Gods akker, Gods bouwwerk zijt gij”.

Wie of wat is Apollos? Een dienaar. En wie of wat is Paulus? Een dienaar. Dat klinkt ons lang zo erg niet in de oren, dan de Korinthiërs. Want in de wereld van hun dagen was dienen een minderwaardige zaak en een dienaar een man-van-niets. Het was de taak van vrouwen en van slaven om te dienen. Mannen van betekenis dienden niet, ze heersten. Stellig mogen de gelovigen dankbaar zijn, dat zij door de dienst van Apollos en van Paulus tot het geloof gekomen zijn. Ze mogen er God voor danken. En ze mogen de dienaren in gedachtenis houden. Maar daarbij mogen ze niet vergeten, dat de Here aan zijn dienaren de gaven heeft gegeven, waardoor en waarmee zij hun dienst konden verrichten.

Paulus heeft naar zijn gaven geplant, Apollos naar zijn vermogen begoten. Het beeld is wel duidelijk. Als er een tuin moet worden aangelegd is de eerste arbeid: planten in de grond zetten. Maar daarmee is het werk nog niet af, vooral in het Oosten niet. Vervolgens moeten de planten nat gehouden worden. Paulus deed het eerste werk, Apollos het tweede. Maar is dat nu een reden om hen in de hoogte te steken? Hebben zij soms de wasdom gegeven? Konden zij één sprietje doen groeien? Geen sprake van. God gaf de wasdom.

Zonder beeldspraak gesproken: Paulus evangeliseerde en Apollos leerde, maar God deed het geloof ontluiken en bracht tot bekering. Stellig door de dienst van beiden. Maar moet een dienaar de eer krijgen, die de Meester toekomt? Paulus verklaart ronduit: Wij betekenen niets in vergelijking met God, die de wasdom geeft. En aan dat woord van de apostel moeten we maar niet peuteren. We moeten het maar zo laten staan als het daar staat: Zij betekenen niets. Wie dus in hen roemt roemt in een niets! En dat is toch te dwaas om los te lopen. Laat men er maar gauw mee ophouden.

Ook moet men niet zeggen, dat de man die plant toch veel belangrijker is dan de man die begiet. Paulus zegt: ze zijn gelijk. Letterlijk staat er: ze zijn één. Ze staan op één lijn. Ze zijn beide dienaars en daarmee uit.

Maar is er dan helemaal geen onderscheid? Zeker, zegt Paulus. Elk zal z’n eigen loon krijgen naar zijn eigen werk. De een heeft meer te lijden in zijn arbeid dan een collega. De een is ook trouwer in z’n dienst dan een ander. Dáár rekent de Here mee. Elk zal z’n loon ontvangen. Niet naar de gaven die hij gekregen heeft, maar wel naar het werk, dat hij gedaan heeft. Maar dat is een zaak tussen de Here en zijn dienaren. Dát zal blijken aan het einde der dagen.

God belooft de arbeiders, die aan Zijn akkerwerk bezig zijn. De arbeiders moeten elkaar niet benijden of minachten. En de gemeente moet de één niet in de hoogte steken boven de ander. Want samen zijn ze in dienst van God. Misschien bedoelt Paulus wel te zeggen, dat hij en anderen met God medewerken, door God worden ingeschakeld in Zijn werk, dat Hij aan de akker verricht. Maar in elk geval staan ze samen in dienstbetrekking. Ze mogen arbeiden aan de opbouw van de gemeente, die Gods akkerwerk of bouwwerk is.

Als dit alles waar is voor Paulus en Apollos en Petrus en zovelen uit hun dagen, die voorgangers geweest zijn van de gemeente des HEREN — en het is waar — dan geldt dat vandaag toch nog voor allen, die op de een of andere manier bezig zijn met Gods akkerwerk? Welke naam ge nu ook invult in plaats van de hier genoemden, ze zijn niets in vergelijking met God, in wiens dienst ze staan. We weten het best te zeggen, dat vorige generaties zich te buiten gegaan hebben aan de zonde, die Paulus hier aanwijst. We kennen ook de ongelukkige gevolgen daarvan. Het roemen en volgen van grote mannen heeft verdeeldheid veroorzaakt, partijen gevormd, scheuringen teweeg gebracht. Hebben wij daarvan geleerd? Iemand, wiens naam mij is ontschoten, heeft geschreven:

„De geschiedenis leert, dat de geschiedenis ons niets leert”. Daar zit wel wat in. Elke generatie kent de fouten van de vorige en toch maakt zij zich weer aan dezelfde zonden schuldig. Natuurlijk geeft men die zonden dan een andere naam. Als men lofreden houdt op deze of gene dan zegt men van te voren of achterna, dat men natuurlijk niet in de mens wil roemen. Maar ondertussen doet men het toch. Menige lofreden bij een graf, menig „In Memoriam”, menig boek is daarvan een levend bewijs. Het is een wonder van Gods genade als een kerk daaraan ontkomt. Laten we God om Zijn genade bidden, dat wij er aan mogen ontkomen. Opdat we niet vergaan door sectarische hoogmoed.

H. J. Jager.

Na vijf jaar

III

Door zelfopofferende liefde

Het geheim van de oude kerk, van de christelijke kerk in haar jeugdtijd, bestond hierin, dat ze kerk was van de levende Here Christus. Dat wil zeggen: zij vond in Jezus Christus alles. Hij was haar rijkdom, haar kracht, haar vreugde. Naast Hem had ze niets, dúldde zij niets. Van Hem sprak ze. Van Hem getuigde ze. Ze leefde uit Hem, in Hem, voor Hem. En daarom, daarom alléén, werd haar optreden in de wereld een triumftocht van Jezus Christus.

Wanneer men ontdekt met welke „middelen” deze kerk successief de oude heidense wereld veroverde valt men van de ene verbazing in de andere. Daarvoor werd namelijk niets „bizonners” verricht. Van een planmatige, grootscheepse propaganda ván de kerk vóór de kerk was b.v. geen sprake. Zo iets zou trouwens tijdens de meer dan twee eeuwen durende vervolging ook volstrekt onmogelijk zijn geweest.

Neen, het onvoorstelbaar grote werk, dat die kerk mocht volbrengen, geschiedde op de bescheidenste wijze welke zich laat denken. Tegelijk ook op de meest indrukwekkende wijze! Want het geschiedde in de dagelijkse omgang met de heidenen. Het geschiedde alleen doordat de kerk metterdaad kerk was, echt kerk van haar Heer en Heiland; een gemeente van broeders en zusters in Christus; een gemeenschap van „heiligen”, die maar één ding begeerden en één ding volbrachten, namelijk het dienen van de Meester in de dagelijkse praktijk van het leven. Het geschiedde vooral omdat zij een haard van liefde was in een door en door verdorven, zelfzuchtige wereld; omdat zij een broederschap was van mensen wier leven bestond in een allen en alles omvattend **dienen**.

* * *

Het is boeiend, ja, ontroerend dit optreden van de oude christelijke kerk in de ondergaande, steeds meer tot ontbinding geraken- de romeinse wereld na te gaan.

Het was namelijk zó, dat het leven van de christenen, hun alledaagse leven, zonder meer liet zien dat er met hen iets bijzonders aan de hand was. Er ging een licht, een glans, een warmte en kracht van uit die ieder trefen moest.

Neen, dat gebeurde niet door gróte dingen.

De christenen hingen, om maar eens iets te noemen, geen krans boven hun huisdeur wanneer er een feest werd gevierd ter ere van de keizer. Want de keizer werd als een god vereerd. En de feesten te zijner ere waren godsdienstige feesten, erediens ten ter verheerlijking van de goddelijke caesar. Voorts zag men de christenen nooit in een circus of een theater, waar alle romeinen zo dol op waren. Wie Jezus Christus liefhad en de levende God kende en diende kon — dat sprak voor de christenen vanzelf — aan het goddeloze, dikwijls ook bloedige en onzedelijke gedoe dat in deze publieke vermaakscentra werd gedemonstreerd niet deelnemen. De volgelingen van Jezus deden evenmin mee aan de ook toen reeds overal in zwang zijnde gokspelen. Men zag ze evenmin in de publieke badgelegenheden. Die waren namelijk langzamerhand ontaard in bordelen. En als gelovigen aanzaten aan de maaltijden — ze werden in die dagen door allerlei genootschappen dikwijls gehouden — waren ze

zeer omzichtig bij het gebruik van vlees. Wanneer de gastheer niets zei aten ze alles — net als de andere aanzittenden. Maar als ze hoorden dat het opgediende vlees aan de afgoden was gewijd raakten ze dat beslist niet aan!

Door zo te handelen vielen de christenen overal op.

Natuurlijk, deze wijze van doen zou zonder meer niet zo'n diepe en blijvende indruk hebben uitgeoefend op de heidense omgeving. Ja, het genoemde zou, indien er niets anders van de christenen uitging, alleen maar afstotend hebben gewerkt. Het zou zelfs de afkeer en de wrevel van de heidenen hebben gaande gemaakt. Het zou de gedachte hebben gewekt, dat christenen sombere lieden waren, duisterlingen, vijanden van het echte, blijde leven. Mensen die hun medemens niet eens enkele onschuldige genoegens gunden.

* * *

Dit metterdaad neen-zeggen tegen veel uitingen van het decadente heidense leven was evenwel niet het enige, dat in het optreden der christenen opviel. En ook bij lange na niet het voornaamste.

Er waren nog andere uitingen, nog andere aspecten van hun leven die de aandacht trokken.

Het radicale afwijzen van allerlei openbaring van het verworden heidendom ging namelijk gepaard met, of, beter gezegd, was een consequentie van een levenshouding welke, vooral in die dagen, bijzonder opviel en speciaal de ernstige heidenen hevig boeide en een diepe indruk op hen maakte.

Het werd namelijk al heel gauw bekend: de volgelingen van Jezus, de christenen — ze noemden zichzelf broeders of heiligen — logen niet. Ze stalen evenmin. Ze waren voorts ook onkreukbaar eerlijk. Men kon staat maken op hun woord. Christen-slaven werkten met zulk een toewijding en trouw, ook voor hun harde meesters, dat iedereen zich daarover verbaasde. Christenen buiten voorts hun arbeiders niet uit. En als ze slaven bezaten, behandelden ze deze veel en veel beter dan de heidense slavenhouders. Als slaven volgelingen van Christus waren geworden zaten hun heren zelfs met hen aan éénzelfde liefdemaaltijd aan. De christenen leefden bovendien in een voor de toenmalige romeinen volkomen onbegrijpelijke kuisheid. Hoe was zo iets mogelijk! En ze namen de heiligheid in levenswandel zo ernstig, dat wanneer één van hen zich daaraan vergreep, hij onherroepelijk uit hun gemeenschap werd uitgestoten.

* * *

Nu zou het leven van kerk en gelovigen toch nooit zulk een diepe indruk op de toenmalige heidenwereld hebben gemaakt, het zou ook nooit zo'n verbazingwekkende werfkracht hebben ontwikkeld als dat metterdaad het geval is geweest, indien daaruit niet nog iets anders was opgelicht.

Het prediken van een hoge moraal, het leven naar strenge wetten kan immers nooit die enorme invloed uitoefenen, welke van de eerste christelijke kerken in het begin van onze jaartelling is uitgegaan.

Neen, wat zulk een onuitwisbare indruk maakte en als een krachtige magneet werkte was iets anders, iets waarvan al het genoemde niet meer dan een openbaring, een begeleidend verschijnsel was.

Want wat in deze christenen vóór alles opviel, wat de heidenen dikwijls tot stomme verbazing bracht, was de grote **blijdschap**, de door niets te schokken **rust** en **vrede** die uit het leven der christenen uitstraalde.

Het was zo maar te merken: de volgelingen van Jezus van Nazareth bezaten een innerlijke rijkdom zo groot, zo onaantastbaar, dat die met geen woorden was uit te spreken. Het negatieve in het christen-leven, het neen-zeggen tegen alle vormen van heidendom, en ook dat reine, heilige leven was ten slotte slechts een nevenverschijnsel van een zo wonderlijke vreugde, een zo verheven blijdschap, dat daarnaast voor vulgair genot en weerzinwekkende zonden eenvoudig geen plaats was. De lust daartoe werd door een vreugde, die alle verstand te boven ging, verteerd. Hoe kon iemand die Jezus Christus en de rijkdom en schoonheid van zijn rijk had leren kennen nog plezier hebben in de goddeloosheden die in circus en theater werden gedemonstreerd? Hoe kon een mens die Jezus Christus zijn Heer en broeder mocht noemen en deelde in de schatten en gaven van zijn eeuwig rijk, opgaan in het bandeloze leven waaraan de heidenen zich te buiten gingen? Dat was toch immers onmogelijk.

Men kan dit ook zo zeggen: het neen-zeggen tegen alle vormen van heidendom was in deze christenen de openbaring van een nieuwe **vrijheid**, van een innerlijk door-Christus-vrijgemaakt-zijn van de duistere driften en de egoïstische begeerten die in het hart van alle natuurlijke mensen leven. Het was het zichtbaar worden van een vrij zijn van de demonische machten, die uiteindelijk het mensenleven te gronde richten.

En deze afwijzing van het heidendom en dat nieuwe leven-in-Christus werd door de christenen doorleefd zonder één enkele pretentie. Dat wil zeggen: als iets dat geheel van zelf sprak. Er werd in deze christenen iets gezien van wat later de Catechismus zo prachtig zou uitspreken, namelijk dat het onmogelijk is dat wie Jezus Christus door een waarachtig geloof is ingelijfd niet zou voortbrengen vruchten der dankbaarheid.

* * *

Maar hiermee is nog lang niet alles gezegd.

Er was in het nieuwe leven der christenen vooral één trek die de heidenwereld machtig aangreep.

Het was de positieve houding welke de jonge kerk aannam ten opzichte van de wereld.

Van de woorden van de Heiland hadden niet het minst die welke spraken over liefde en hulpbetoon jegens **alle** mensen diepe indruk gemaakt op de christenen der eerste eeuwen. Ze hadden het verstaan dat het Goddelijke gebod van de naastenliefde geen grenzen kent. Het geweldige woord van de Heiland: Hebt uw vijanden lief en bidt voor wie u vervolgen, opdat gij kinderen moogt zijn van uw Vader, die in de hemelen is; want Hij laat zijn zoon opgaan over bozen en goeden en laat regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen”, was diep in hun hart ingedrongen en beheerste hun gedrag jegens de heidenen van het begin tot het eind. Als God de goddeloze wereld zó lief had, dat Hij zijn enige Zoon naar haar zond opdat die haar zou verlossen — zouden zij die wereld dan ook niet liefhebben met het ganse hart en zo nodig hun leven voor haar geven?

Het zou niet moeilijk zijn een reeks uitspraken uit de literatuur der eerste eeuwen aan te halen, die iets doen gevoelen van de onzelfzuchtige liefde en hulp welke de jonge christenen ten opzichte van de wereld aan de dag legden.

Zeker, ook en in de eerste plaats vormden de christenen onder elkaar een liefdegemeenschap. Heidense schrijvers spraken daar met bewondering en jaloersheid over. De christenen hadden alles voor elkaar over. Maar daarnaast en daarboven ging de liefde van de eerste gemeenten ook uit naar de heidenen. Dat wil zeggen: naar de mensen die hen verachtten, haatten, ja, soms zelfs vervolgden en doodden.

* * *

Ik wil een paar uitspraken citeren waarin over deze liefdevolle hulpverlening van de kerk aan de wereld wordt gesproken.

Toen in Alexandrië in het jaar 259 een pestepidemie was uitgebroken, schreef bisschop Dionysius over het optreden van de christenen tegenover hun heidense medeburgers: „De meesten van onze broeders ontza-

gen uit grote liefde en broederlijke gezindheid zichzelf niet... Onbevreesd bezochten zij de zieken, verpleegden hen zorgvuldig, dienden hen om Christus' wil en gingen vol vreugde met hen de dood in... Ja, velen stierven zelf, nadat zij anderen door hun verpleging hadden genezen. Zij hadden op deze wijze hun dood op zichzelf overgedragen... Op die wijze stierven de besten van onze broeders, enige presbyters, diakenen en in hoog aanzien staande leken. Bij de heidenen vond precies het tegenovergestelde plaats. Zij verstootten degenen die de eerste tekenen van de ziekte vertoonden, ontvluchtten zelfs hun meest dierbaren, wierpen hen halfdood op de straat en lieten de doden onbegraven liggen".

Over de houding van de christenen ten tijde van een verschrikkelijke pestepidemie onder keizer Maximinus Daia werd dit getuigenis bewaard: „De christenen toonden zich toen aan alle heidenen in het helderste licht. Want zij waren de enigen, die te midden van zo grote rampen hun medelijden en mensenliefde door daden toonden. Sommige van hen hielden zich dag in dag uit bezig met de aflegging en begraving van de gestorvenen — er waren er tallozen om wie niemand anders zich bekommerde — anderen verzamelden de massa van hen die in heel de stad door honger wer-

den verteerd op één plaats en deelden aan allen brood uit. Toen dit bekend werd prees men de God der christenen en erkende men dat alleen zij waarlijk vroom en godvrezend waren, omdat zij dat door hun daden bewezen".

Zo traden de christenen op onder de hen hatende en verachtende heidenen. De grote christenvervolger, keizer Julianus de Afvallige, schreef aan een vriend: „De goddeloze Galileërs voeden behalve hun eigen armen ook nog de onze! De onze missen evenwel onze zorg".

* * *

Het is vooral deze belangeloze, zelfopofferende liefde geweest, die, onder de zegen des Heren er toe heeft bijgedragen dat miljoenen getrokken werden tot de Heiland en in Hem het leven vonden.

We kunnen het ook zo zeggen: Omdat de kerk **barmhartigheid** oefende — dat wil zeggen: datgene openbaarde waarin zij vóór alles kerk moet zijn, waarin vóór alles haar kerk-zijn moet uitkomen, waarin vóór alles over haar kerk-zijn wordt beslist — heeft God haar de genade geschonken de wereld van haar dagen te mogen overwinnen door haar te brengen onder de gezegende genadeheerschappij van haar Heer en Koning.

C. V.

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden
Dr. Ir. J. Stellingwerff, Amsterdam
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging Opbouw:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht

Administratie: Slotlaan 220, Zeist

Hoe men in het huis Gods moet verkeren

Onder bovenstaand opschrift schreven we in ons blad (6 oktober 1961) een artikel, waarin we o.a. de kwestie van het institueren van een Gereformeerde kerk in den vreemde aansneden: 'Het is een hele zaak naast de door Christus vergaderde kerk in een bepaald land een andere te institueren. Dat mag eigenlijk alleen, als die bestaande kerk dermate is verbasterd en afgefallen van Gods Woord, dat de gemeenschap met haar duidelijk naar Gods Woord zonde is'.

Dat artikel heeft zowel in binnen- als buitenland zeer de aandacht getrokken. Het werd in de nederlandse dagbladen 'Trouw' en 'De Rotterdammer' overgenomen en we ontvingen vele brieven uit Nederland, Canada, Australië, Tasmanië en Zuidafrika, waarin men met hetgeen we, met beroep op dr J. van Lonkhuijzen, t.a.v. de kerkinstituering door emigranten schreven, hartelijke instemming betuigde. Zulke brieven ontvingen wij niet alleen van leden van de emigrantenkerken in die landen, maar ook uit andere kerkgemeenschappen.

Ook de critiek ontbrak niet.

Op de mannenvereniging van leden van 'Die Vrije Gereformeerde Kerk' van Pretoria hield een broeder een inleiding over de geschiedenis van 'Die Gereformeerde Kerk van Suidafrika' (de z.g.n. Dopperkerk), waarin hij gewaagde van de aanval, in de rug nog wel, van de kant van ds G. Visee. De inleiding werd in haar geheel in het Gereformeerd Gezinsblad opgenomen. Ook diende de zaak officieel op de vergadering van de raad van 'Die Vrije Gereformeerde Kerk' te Pretoria. Een officieel kort verslag van die vergadering meldde tenminste, dat door de praeses een 'antwoord' aan ds Visee werd voorgelezen — van de hand dus van dr C. van der Waal — dat zou worden opgenomen in De Reformatie.

We wachten dat maar af.

We schreven: „Onze nederlandse emigranten in Canada, Zd-Afrika, Australië, Tasmanië, Brazilië, hebben daar Gereformeerde kerken gevormd. Daarover oordeel ik niet. De toestanden ter plaatse zijn mij niet genoegzaam bekend. Ze zijn er. En het zijn kerken des Heren. Maar het klinkt mij toch heus een beetje ongelofelijk in de oren, wanneer ik in de Persschouw van het Gereformeerd Gezinsblad van 11 september als een van de vruchten van de vrijmaking lees dat de emigranten van na 1950 in al die gebieden „de kerk des Heren geplant" hebben. Is dat nu echt waar? Was er in Canada, de Verenigde Staten, Zuid-Afrika, waarlijk geen kerk des Heren meer? Was daar overal het oordeel Gods voltrokken, had de Here Jezus Christus alom het licht van de kandelaar weggenomen? Dat wil er bij mij toch maar moeilijk in. Maar ik moet toch wel aannemen dat de broeders en zusters daar toch niet met

negering van het historische kerkvergaderende werk van Christus zó maar, zonder geconstateerd te hebben dat de kandelaar was weggenomen, „de kerk hebben geplant".

Zouden zij dat wèl gedaan hebben, dan hebben zij blijk gegeven van gebrek aan ècht „kerkelijk besef", „de kerk niet gezien te hebben" en niet te hebben geweten „hoe men in het Huis Gods moet verkeren".

Ik beweer allerminst dat het zo is geweest. En tòch: ik kan ook niet geloven dat onze emigrerende broeders daar, alsof de Here daar geen kerk meer had, „de kerk hebben geplant".

De HEERE is over de kerk, de dochter Zions, soms overgebleven als „een nachthutje in een komkommerhof", zo eindeloos barmhartig. We moeten weten wat we gaan doen als we naast dat nachthutje een dagverblijf gaan bouwen".

Ziedaar de 'aanval' van ds Visee.

Nu meen ik nog steeds met het destijds geschrevene te zijn in de lijn van de Schrift, de artikelen 27—31 van de nederlandse geloofsbelijdenis en ook... van hetgeen wijlen prof. dr K. Schilder ons aangaande de kerk heeft geleerd. Want wie Schilder op dit punt begrepen heeft, kan weten dat juist hij ten aanzien van de kerk een open oog had voor de geschiedenis, het voortgaande werk van Christus daarin.

Bovendien: wat we schreven was allerminst nieuw. We willen dat aantonen door overname van een aantal driestarren uit De Poortwake van 27 april 1951. Dat was dus in de tijd toen de emigranten begonnen 'de kerk des Heren te planten'. Het is algemeen bekend wie de schrijver van deze driestarren is: iemand, die met het werk van prof. dr K. Schilder — getuige o.m. zijn jongste boek 'Opdat zij allen één zijn' — allerminst onbekend is.

Hij schreef:

„ONZE EMIGRANTEN

Het valt niet te ontkennen, dat het percentage vrijgemaakte mensen onder de emigranten zeer groot is. Vooral naar Canada zijn er velen uit onze kerken overgestoken, om een nieuwe toekomst voor hun gezinnen op te bouwen.

Hoe hebben zij daar **kerkelijk** te handelen?

Ik kreeg over deze kwestie een paar brieven, waarvan ook een uit Amerika, naar aanleiding van onze driestar van een poosje terug.

Wij willen daar graag nog iets over zeggen, omdat o.i. deze vraag eigenlijk vast zit op onze belijdenis aangaande de KERK.

Er zijn emigranten, die in Canada niets liever willen dan hun vrijgemaakte kerk uit Nederland meenemen en daar op canadese bodem overplanten. Het is heel begrijpelijk. Iedere emigrant houdt de eerste jaren het

liefst alles uit het oude vaderland zoveel mogelijk vast. Tot hij eenmaal gaat inzien, dat het niet kan en hij de consequenties van zijn emigratie gaat aanvaarden. Er zijn oude emigranten in Amerika, (vandaag nog wel te vinden) die in dit onverbidde los-moeten-laten hun grote levensleed gevonden hebben, een leed waar ze nooit bovenuit gekomen zijn.

Zo is het ook met de Kerk.

Het mooiste vinden de emigranten het wanneer zij hun Kerk konden meenemen. Een nederlandse dominé, die hun taal spreekt, hun eigen kerkelijke gewoonten en hun kerkelijke geschiedenis vooral.

Het is allemaal heel begrijpelijk, wanneer men iets van emigratie en wat daaraan vast zit afweet".

Precies.

Dat is het gevaar.

Dat men niet de kerk zoekt, waar het de HEERE belijdt heeft haar te planten, maar dat men uit angst voor het vreemde de vlucht neemt in het oude en vertrouwde en daarmee de heilige algemene christelijke kerk, zoals Christus die nog bezig is te vergaderen, over het hoofd ziet.

We laten thans de tweede driestar volgen:

„DE KERK IN DE VREEMDE

Maar al is het begrijpelijk, het is toch radicaal verkeerd. Wie gaat emigreren dient zijn belijdenis aangaande de Kerk grondig te kennen.

Hij weet dan, dat de Kerk niet gebonden is aan het kleine plekje grond, dat Nederland heet, maar dat zij internationaal is. Dat God Kerkgeschiedenis maakt over de gehele aardbodem en dat wie gaat emigreren er rekening mede te houden heeft, dat hij niet slechts overgaat tot een ander volk, maar dat hij óók overgaat tot een andere Kerk, wanneer die er tenminste aanwezig is. Hij komt onmiddellijk voor de vraag te staan: wat is **hiër** de WARE Kerk. En wanneer hij daar het antwoord op gevonden heeft is hij krachtens zijn belijdenis **verplicht** zich bij **die** Kerk aan te sluiten. Daar heeft God Zijn **Kerk** geplant, de **plaatselijke** Kerk en ieder is geroepen zich daarbij aan te sluiten. Dat heb ik te doen, wanneer ik naar Soemba verhuis, dat heb ik ook te doen, wanneer ik naar Hongarije verhuis, dat heb ik te doen, wanneer ik naar Korea verhuis, en dat heb ik óók te doen, wanneer ik naar Canada verhuis. Dat is mijn roeping, waar ik nooit onder uit kan komen".

Alwéér: dit is schriftuurlijk.

En ook: naar de belijdenis.

En in een derde driestar zegt de schrijver:

„DE KERK IS DYNAMISCH

En wanneer ik in mijn nieuwe vaderland de ware Kerk of slechts maar **sporen** van de ware Kerk aantref, heb ik mij te realiseren, dat ik niet van die Kerk verlangen mag, dat zij er precies eender uitziet als mijn Kerk in

Grootegast, Neede of Treebeek er uitziet. We hebben te zien, dat de Kerk een **dynamische** en geen statische gemeenschap is. Dat wil zeggen dat ik tot de ontdekking kan komen, dat de Kerk in Korea, of Hongarije of Canada er op vele punten heel anders uitziet, dat er heel andere accenten liggen, dat een heel andere historische worsteling een diep relief op een bepaalde zijde van deze Kerkgemeenschap kan hebben ingedrukt, ja dat ik op vele punten in een geheel vreemde kerkelijke wereld komen kan. Want het is nu eenmaal zo: de Kerk is in **wording** in deze wereld, op de ene plaats is God er verder mede dan op de andere plaats, de omstandigheden, waarin de Kerk landelijk en plaatselijk gebracht wordt, kunnen zo radicaal verschillend zijn, dat ik er mij totaal vreemd in voel en al gauw merk, dat ik met geen mogelijkheid mijn maatstaven van Grootegast, Neede of Treebeek kan gaan aanleggen. Wat heb ik dan te doen?

Moet ik mij dan gaan terugtrekken en mijn eigen kerkje gaan stichten, zoals ik die mij herinner uit mijn oude vaderland?"

Daarvoor heeft nu Schilder de ogen weer geopend. Dat de Here Jezus Christus, overal waar het God belijft dat te doen, nog bezig is, de kerk te vergaderen. Ze is nog nergens af. De zaak heeft niet alleen betrekking op de laatste jaren, maar ook op het verleden. De vierde driestar luidt:

„DE PRAKTIJK

Ik geloof dat dit het allerlaátste is wat wij mogen doen.

Het is zo verleidelijk om een bekende dominé uit het oude vaderland te laten overkomen en alles op de oude voet te gaan voortzetten en ons af te sluiten van de kerkelijke wereld rondom ons. Het spaart veel moeite, veel verdriet en geeft ons geestelijke genieting, die we anders wellicht ontberen moeten.

Zo hebben oude emigranten in Amerika het voorheen vaak gedaan. Ze hebben hun hollands kerkelijke stijl zolang mogelijk vastgehouden en de hollands taal in de Kerk gehandhaafd.

Weet ge wat het gevolg was?

Dat zij hun kinderen zijn kwijt geraakt. Binnen twee jaar spreken de kinderen de taal des lands en, schamen zich het hollands „dialect” hunner ouders. Zij groeien naar de één

of andere Amerikaanse of canadese Kerk toe, vinden er hun man of vrouw en het geslacht gaat verloren, terwijl de ouders knus in hun, uit Nederland overgeheveld kerkje zitten weg te dutten. Dat is de praktijk”.

Tot slot de vijfde:

„TEN NUTTE”... VAN WIE?

Er komt nog iets bij.

Wat is de eigenlijke zin van ons lid zijn der Kerk? Is die Kerk een genademiddel dat ons persoonlijk naar de hemel heeft te brengen? Of omvat het nog wat anders? Ik geloof dat de catechismus heel duidelijke taal laat horen, als hij het over de Kerk heeft: „dat elk zich moet schuldig weten zijn gaven ten nutte en ter zaligheid der andere lidmaten **gewillig** en met **vreugde** aan te wenden...”

Wie gaat emigreren schrijve deze woorden op de tafelen van zijn hart. Kerkmens zijn wil niet allereerst zeggen: ontvangen, maar **GEVEN, GEVEN** en dan nog eens **GEVEN**... En wel met volkomen zelfverloochening, met geduld en liefde en begrip en paedagogische wijsheid. God heeft Zijn Kerk in Amerika en Canada lief. Zullen wij haar dan **niet** liefhebben en **niet** het goede voor haar zoeken?

Men bedenke zich wel tienmaal, eer men zich gaat afsluiten en zich gaat vermeien in kerkelijke onderonsjes. God heeft ons geroepen tot strijd, tot overgave, tot zelfverloochening en om onze naasten te dienen met wat wij boven hen ontvangen mochten. Dat is zeker voor de christen-emigrant de primaire eis welke hem gesteld wordt”.

Tot zover de driestarrschrijver in de Poortwake van 6 april 1951.

We namen een en ander over, omdat er lezers bleken te zijn, die in hetgeen we schreven een symptoom meenden te ontdekken van 'de slapheid van Opbouw', afwijking van 'de lijn van Schilder'. Ze roken ketterij t.o.v. de artikelen 27—29 van de Ned. Gel. Bel.

De reukorganen zijn niet altijd in orde.

Afwachten of men nu ook zal spreken van 'een aanval' van De Poortwake.

Anno 1951.

Toen ze begonnen 'de kerk te planten'.

Schilder is ook vaak 'meer geprezen dan gelezen'.

G. Visee.

de paden van het dode-mens-zijn, paden die zó diep liggen dat we hun bodem ook niet vermoedenderwijs kunnen peilen”. En als iemand bij dit speculatieve spreken de vraag zou stellen: „Dus toch een dichotomie?”, dan wordt de vraagsteller reeds bij voorbaat teruggewezen om zijn oppervlakkigheid en het beoordelen van de dingen zoals we die in dit leven tegenkomen.

Nu heeft ook mijns inziens hetgeen Popma zegt geen dichotomistische achtergrond. Maar wel moet hij zó een dubbele bestaanswijze van de doden aannemen, gelijk hij die ook op andere plaatsen meermalen heeft verondersteld. Volgens zijn beschouwing moeten we van een gestorven mens zeggen, niet alleen dat hij voortbestaat, maar als hij in Jezus ontslapen is ook voortleeft. Als ganse mens dus een dode en tegelijk als ganse mens voortlevend in waakzaamheid en werkzaamheid. Hoe dat in elkaar zit — zegt Popma — valt buiten de grenzen van onze voorstelling en ons begrip. Wij zouden daarop antwoorden: dat „zit niet in elkaar”. Hier wordt een onnodig probleem geschapen, dat de Schrift niet kent.

Vandaar dat we juist in dit verband bedenking hebben tegen Popma's zienswijze als zouden we de (weder)opstanding van het vlees moeten zien als één proces, dat — zoals hij zegt — „in de onschendbare duurzaamheid van de Christenmens, hier en nu zijn begin heeft en continu voortgaat in de tussentijd en tot zijn doel geraakt op de jongste dag” (III, 196 v.)

Wij willen graag toestemmen dat er tussen sterven en opstanding geen lacune is in ons menselijk bestaan en dat de gestorvene blijft bestaan, al weten we volstrekt niet hoe. Maar dat een gestorvene in de totaliteit van zijn dood-zijn, zoals Popma verzekert, de wegen van het dood-zijn bewandelt en „dat doet in eeuwig leven” is een bijbelvreemd spreken.

Wij zeggen op deze wijze dingen, die geen reële zin meer hebben. Een beroep op het feit, dat ons zijn bij de doden „ten enenmale buiten onze kennishorizon valt” moest hem weerhouden om uitspraken te doen, waarover de Bijbel ons geen openbaring heeft gedaan.

Ik moge hier herhalen, wat ik elders reeds heb uitgesproken: „Er behoeft geen bijbelse doodproblematiek te ontstaan, als we maar niet meer willen weten dan de Schrift ons zegt. Zulk een problematiek ontstaat alleen bij een onbijbelse antropologie. Tot een onbijbelse antropologie behoort niet alleen het aannemen van een substantiële dichotomie, maar ook het pomen van een dubbele bestaanswijze van een gestorven mens: dood en toch óók levend, als ganse mens gestorven en toch óók waakzaam en werkzaam voortlevend. Hiermee wordt een onnodige en vreemde problematiek ingevoerd”.

(Wordt vervolgd)

B. Telder.

Antwoord 57 van de Catechismus

Kritische bemerkingen op Prof. dr K.J.Popma „Levensbeschouwing” III, blz. 191—235

II

DE WEDEROPSTANDING IS GEEN PROCES

In zijn „Opmerkingen naar aanleiding van de Heidelbergse Catechismus” pleegt Prof. Popma de Catechismus-vragen en -antwoorden één voor één te bespreken. Daarom valt het even op, dat hij de vragen en antwoorden 57 en 58 gecombineerd behandelt.

Hij verantwoordt dit als volgt: „Het is beter deze beide vragen en antwoorden samen te zien, omdat de opstanding van het vlees en het eeuwig leven niet van elkaar los gedacht kunnen worden”.

Deze motivering komt ons niet zo klemmend voor. We zouden in de Catechismus op meerdere vragen en antwoorden kunnen wijzen, die een duidelijke samenhang vertonen, en die desniettemin afzonderlijk besproken worden.

Blijkbaar heeft Popma een bedoeling met het gecombineerd bespreken van de opstanding des vleses en het eeuwig leven. Hij wil namelijk betogen, dat, zoals de gelovigen in Christus het eeuwige leven nú reeds in beginsel hebben om het in de toekomst in volmaaktheid te ontvangen, zij óók nu reeds de opstanding in Christus deelachtig zijn, voorts deze opstanding verder beleven als ze gestorven zijn, om op de dag van Christus' wederkomst tot de volmaakte opstanding te geraken.

Het tweede opmerkelijke bij Popma is, dat hij niet het woord „wederopstanding” gebruikt, zoals we dat gewoon zijn in de twaalf artikelen: „Ik geloof de **wederopstanding** des vleses”. Hij heeft het steeds over de „opstanding”. Dit zou toevallig kunnen zijn. Maar als

we acht geven op de grote waarde die hij hecht aan de formulering van het geloofsartikel, en dat hij tegenover theologen, die liever van de opstanding des vleses spreken, er nadrukkelijk op wijst dat de kerk niet zonder reden de laatste uitdrukking verkozen heeft, dan geeft zijn spreken over „opstanding” en niet van „wederopstanding” toch even stof tot nadenken.

Bij wederopstanding valt het moeilijk anders te denken dan aan het toekomstige en eenmalige feit bij Christus' wederkomst. Maar Popma denkt bij het woord opstanding minder aan het toekomstige feit dan aan een proces, dat bij de gelovige reeds in dit leven aanvangt, **in de tussentijd tussen sterven en Christus' wederkomst zich voortzet**, en straks zijn voltooiing bereikt. Hij zegt: Evenmin als het eeuwige leven eigenlijk pas aan gene zijde van het eindgericht begint, zo mogen wij bij de opstanding van het vlees niet uitsluitend aan het toekomstig gebeuren denken. Neen, de christen-mens beleeft hier en nu en door de dood heen de opstanding des vleses. Zoals zijn bestaan gecontinueerd wordt als hij gestorven is, zo continueert zich ook zijn „opstanding des vleses” **als hij bij de doden is**.

Popma drukt zich hier heel sterk uit, en het is met name hiértegen dat zich onze kritische bemerking richt, als hij zegt: „Langs wegen van diepe inzinking, die we niet kunnen peilen of schetsen, gaat de in Christus begrepen mens door zijn dood heen, en in dat dood-zijn bedreeft hij de paden van de opstanding van zijn vlees”.

Zie, daarvan lees ik nu niets in de Bijbel. Het doet mij zelfs wat mythologisch aan als de anders zo bijbelvaste geleerde opmerkt: „Wie in Christus sterft, is niet alleen 'terstond' bij Christus, maar hij doorwandelt ook

Rondblik

Wat is er eigenlijk aan de hand in Syrië? Dat is de eerste vraag. De tweede heeft er op het eerste gezicht niet veel mee te maken: wat mag toch wel de verklaring zijn van de scherpe terechtwijzing, die Israël van de Veiligheidsraad te incasseren kreeg voor zijn actie tegen de Syrische bedreigingen? Misschien is iemand met zijn antwoord op die tweede vraag snel klaar en zegt hij: bij die Veiligheidsraad is immers geen recht te krijgen; zie onze ervaringen in de Indonesische kwestie. Aangenomen, dat dit in 't algemeen waar is, voor Israël heeft de Veiligheidsraad toch heus wel betekenis had. Het ontstaan van de staat Israël is haast niet denkbaar zonder de steun van de Verenigde Naties en het werk van de V.N.-bemiddelaars, Bernadotte en Bunche. En ook de huidige betrekkelijke rust aan de Israëliisch-Egyptische grens mag voor een deel worden toegeschreven aan de tastbare aanwezigheid van de V.N. in de vorm van een politiemacht. Het gaat dus niet op, zonder meer te stellen, dat Israël het bij de Veiligheidsraad eens en voor altijd verkorven heeft — dat is geen antwoord op onze vraag.

Het moet de trouwe krantenlezer zijn opgevallen, dat premier Ben Goerion de houding van de Raad buitengewoon fel veroordeelde en dan wel in het bijzonder de hou-

ding van een der leden, Amerika — daarvoor had hij geen goed woord. Die verontwaardiging van Ben Goerion is zeer verklaarbaar. Israël had geweigerd als schiettent voor Syrische schutters te fungeren en zijn enige „agressieve” daad was geweest, een eind te maken aan de verkapte agressie van de Syrische burenen. Waarom laat men deze keer de schuldige vrij uit gaan? Het is mogelijk, dat hier weer iemand schamper zal opmerken, dat het werkelijk niet alleen deze keer is, dat zo iets gebeurt. Het is immers schering en inslag. Ook in dit geval wil ik opmerken, dat dit waar mag zijn, maar dat juist de laatste jaren de Westelijke landen in het Midden-Oosten niet aarzelen er op los te gaan, wanneer ze onraad bespeuren. Engeland en Frankrijk stonden zij aan zij met Israël tegenover Egypte in de Suezcrisis, Amerika liet troepen in Libanon landen, om bij een Iraakse dreiging ogenblikkelijk te kunnen ingrijpen, Engeland stuurde troepen naar Koeweit, toen dat door Irak werd opgeëist. Allemaal acties uit eigenbelang, natuurlijk, maar dat eigenbelang belette het Westen blijkbaar niet af en toe duidelijk stelling te nemen tegen een of andere Arabische staat — en dat is in de praktijk dus altijd een stelling, die min of meer gunstig voor Israël is.

Maar nu deze scherpe veroordeling — wat kan daar achter zitten?

Het is een hachelijke onderneming iets over het Midden-Oosten te gaan schrijven. Niet omdat het al zoveel is gedaan, maar omdat het zo moeilijk is het uitgangspunt voor een beschrijving enigszins objectief te kiezen. Het is niet moeilijk de geschiedenis van het Midden-Oosten te bezien vanuit Israël, evenmin is het moeilijk een pro-Arabische lijn te volgen bij het schrijven, maar in beide gevallen krijgen we toch wel heel weinig te zien van de ingewikkelde situatie, waarin het Midden-Oosten als geheel nu eenmaal verkeert. Daarom kunnen we misschien het beste eens proberen de kronkelwegen van de Engelse politiek te volgen — mogelijk gaat ons dan ook een licht op over de vragen, waar we momenteel mee zitten.

Turkije beheerst het Midden-Oosten nog geheel, als de negentiende eeuw op zijn eind loopt. Dat stelt Engeland voor moeilijke vragen, want enerzijds kan het de Turken niet missen, als wachters tegen een Russisch opdringen op de Balkan, anderzijds is het toch ook niet mogelijk de Turken in het bezit te laten van gebieden, die voor Engeland van vitaal belang zijn, als verbinding tussen Engeland en zijn koloniën. Dat verklaart het voorzichtige geïntreger van de Engelsen, die voor het oog de sultan steunen, maar toch ook weer betrekkingen aanknopen met diens rebelse ondergeschikte, de onderkoning van Egypte. Als die in moeilijkheden geraakt is, haasten de Engelsen zich ervan te profiteren en het Suezkanaal, de hartader van het Engelse rijk komt in hun handen. Maar ook dan wachten de Engelsen zich er wel voor de Turken, nog altijd officieel heer en meester in het Midden-Oosten tegen zich in het harnas te jagen.

In het licht van deze uiterst dubbelzinnige politiek, waardoor het Turkse rijk steeds meer afbrokkelde en allerlei afscheidsbewegingen worden aangemoedigd, wordt het wel deel verklaarbaar dat Turkije zich in de Eerste Wereldoorlog aan Duitse zijde schaarde. Achteraf gezien bewees het daarmee de grootste dienst aan de Engelse politiek, die nu eindelijk Turkije als een normale vijand kon beschouwen en dus zonder blikken of blozen de gewenste landstreken voor zich zelf kon reserveren.

Er was voor het reserveren een tweede argument ontstaan Niet alleen de positie van het Midden-Oosten als brug tussen Europa, Azië en Afrika, maar ook de ontdekking van olie maakte het voor de Engelsen hard nodig de Turken zoveel mogelijk land te ontfutselen. Men begon dus energiek Arabische sjeiks, Syrische hoofden, Mesopotamische groten en Joodse kolonisten tegen de Turken op te zetten. Men beloofde ze de vervulling van hun nationale verlangens, zonder zich er om te bekommeren, dat die elkaar in vele gevallen volledig uitsloten, zonder ze ook te vertellen, dat er weinig van terecht zou komen, omdat al die opstanden tegen de Turkse meesters alleen maar dienden om voor de Engelsen de kastanjes uit het vuur te halen. De Joden

over de gehele wereld hoopten op een nationaal Joods tehuis en de Arabieren hoopten op een eigen rijk, vrij van Turkse heerschappij, maar de Engelsen rekenden op een Engels Midden-Oosten als vrucht van al die inspanning van anderen.

Er bleef evenwel een moeilijkheid. Wilson doorkruiste met zijn zelfbeschikkingsrecht der volken, het nationaliteitsprincipe, de Engelse plannen op een lelijke manier. Het was moeilijk, om na een oorlog, die voor de vrijheid der volken uitgevochten heette te zijn, zelf volken te gaan onderwerpen. De Engelsen konden onmogelijk het recht op vrijheid van het Midden-Oosten loochenen, ze konden er natuurlijk wel een loopje mee nemen. Zo ontstaat het begrip mandaatgebied, officieel een voorgedijland dat naar zelfstandigheid moet worden geleid, in feite een nieuwe term voor kolonie. Via deze kunstgreep kwam Engeland dan toch in bezit van het fel begeerde Irak en Palestina, tezamen

een landverbinding vormend van Middellandse zee naar Perzische golf. Frankrijk mocht in het spel ook een rolletje spelen en werd voogd over Syrië. De Engelsen met hun als altijd vooruitziende blik begrepen, dat het spel uit zou zijn, wanneer de Arabieren zich toch tot een groot en vrij rijk zouden weten te verenigen en daarom begonnen ze hun positie veilig te stellen, door snel een aantal staten uit de grond te stampen, die onafhankelijk moesten lijken. Irak, en daarvoor al Trans-Jordanië, gesneden uit Palestina, Egypte, sinds de oorlog en passant meegenomen als beschermeling werden vrije staten met echte koningen, uitgezocht uit de ruim voorhanden zijnde families van Emirs en andere vorsten. Met verdelen trachtte Engeland de Arabieren voor te zijn en op die manier wilde het blijven heersen, alleen de Joden konden niet in dit schema worden gepast. Daarover naar ik hoop een volgende maal.

16 april

H. Smit.

Eens optimistischer geluiden

In de aflevering van 19 aug. 1960 van Keesing's financieel-economische berichten trof ik een interessant artikel aan, waaraan ik het hier-na-volgende ontleen.

Het artikel in genoemde berichten werd aangediend onder het hoofd „Een nieuwe generatie dient zich aan”.

Ik vond de inhoud van belang om het eens om te werken en geschikt te maken voor publicatie in dit blad.

Het artikel laat een nuchter en heel wat optimistischer geluid horen dan wij in vrijgemaakte kring vaak gewend zijn te horen.

Ik herinner mij, dat een paar jaar geleden een vrijgemaakte predikant van de kansel enige malen opmerkingen ten beste gaf over de „huidige schijnwelvaart” en meer van dat fraais.

Om de onjuistheid en de onverantwoordelijkheid van zulke uitspraken te laten voelen, meen ik er goed aan te doen het voormelde artikel eens onder de aandacht van het vrijgemaakte publiek te brengen. In de hoop begrepen te worden.

Het Westen wordt in de laatste tijd beheerst door een bijzonder soort pessimisme. Naarmate de economische groei voortgaat en de welvaart toeneemt, schijnt het pessimisme eveneens in omvang toe te nemen, aldus schrijft Herb. Gross in het Handelsblatt. Men spreekt van gebrek aan ideeën in het Westen en volgt nauwkeurig de groeipercentages van de economische expansie in het Sowjetblok. Men verwijt zich zelve gebrek aan scheppend vermogen, zowel op het terrein van het economisch leven, als op dat van de buitenlandse politiek. In de verhouding tot de onderontwikkelde gebieden is men, aldus wordt beweerd, niet in staat nieuwe aantrekkelijke voorstellen te doen en raakt men achter bij het Kremlin. Dit pessimisme is evenwel in sterke tegenspraak met de werkelijkheid en overigens ook met de opvattingen van velen woonachtig in de onderontwikkelde gebieden. Men mag zich terecht afvragen hoe het komt, dat de Westelijke pessimist in zo'n brede kring gehoor vindt.

De stemming van naderende ondergang schijnt een probleem te zijn dat nauw verbonden is met de huidige generatie. Vele van de thans levende pessimisten behoren tot de oudere jaargangen, hun einde nadert en een nieuwe generatie in de leeftijd van 30 tot 45 jaar komt op.

De kandidaten voor de Amerikaanse presidentsverkiezingen vormen een symptoom voor dit verschijnsel.

Het pessimisme van de ouderen is natuurlijk zeer verklaarbaar en vloeit voort uit de vele fouten die tijdens het leven werden gemaakt.

Des te meer mag men daarom diegenen bewonderen, die ondanks alles toch optimist gebleven zijn. Maar de meesten gaan gebukt onder een pessimisme, zoals dat in de veertiger jaren overal ter wereld heerste. Zij hebben twee wereldoorlogen meegemaakt en de moeilijke jaren daarna, maar vooral is hun vertrouwen geschokt in de dertiger jaren, toen zij de periode van het hoogtepunt in het

leven meenden te kunnen bereiken, hetwelk echter niet het geval bleek te zijn.

Daaruit valt het wellicht te verklaren, dat velen de periode van welvaart na 1950 niet goed kunnen begrijpen, er wantrouwig tegenover staan en deze niet als echt beschouwen.

Maar de overtuigingskracht van de ouderen vermindert. Het verlangen naar beter inzicht neemt toe, opdat men in de toekomst beter toegerust is, om de wereldhuishouding en haar dynamische kracht in dienst te stellen van de ontplooiing van het leven.

Het is interessant om waar te nemen, dat uitingen, welke blijken geven van vertrouwen in de huidige en toekomstige ontwikkeling in het wereldbestel, bij jonge mensen gretig gehoor vinden. Jonge mensen, die langzaam opschuiven in verschillende posities en rijp worden voor nieuwe ontwikkelingen. Zij maken zich gereed om belangrijke posities in regering en bedrijfsleven op zich te nemen. Wij worden geconfronteerd met een nieuwe generatie, die zich niet als voorheen en in het bijzonder in de dertiger jaren, prepareren moet op nieuwe slagvelden. Er zijn nieuwe gebruiksgewoonten ontstaan.

De nieuwe generatie krijgt steun uit het feit, dat belangrijke uitspraken van bekende economen, die algemeen als juist werden beschouwd, niet blijken op te gaan. Enige hiervan vermeldt de schrijver:

1. „Grondstoffen en levensmiddelen worden steeds schaarser, Robert Malthus had gelijk”. Dit is een stelling van Colin Clark en Vogt, de twee deskundigen die het bekende Paley-rapport opstelden in 1952. Niets hiervan is juist gebleken. In plaats daarvan is men tot het inzicht gekomen, dat mensen niet arm zijn, omdat zij zich te snel vermeederen, doch omdat het hun aan ontwikkeling en kennis ontbreekt. Zij lijden aan tekorten, welke overwonnen kunnen worden. Hun armoede is niet het gevolg van een tekort aan natuurlijke rijkdommen.

2. „De grote crisis nadert”. Bijna iedereen was het eens met deze voorspelling, zowel in Oost als in West. Maar in de laatste tijd spreken zelfs de Sowjets niet meer van de naderende crisis van het Westen. Integendeel, zij stellen alles in het werk, om het Westen te evenaren.

3. „Concentratie en ondergang van de middenstand”. Lang heeft men geloof gehecht aan de uitspraak van Marx. Klein- en middenbedrijf kunnen zich echter verheugen in een grote bloei en bedienen zich juist van de concentratie om tot nog groter welvaart te geraken.

4. „De Sowjet-Unie zal ons overwinnen”. Men zag over het hoofd, dat rijkdom thans niet meer uit de aanwinst van land ontstaat, maar uit de geest, die ook op klein gebied kan groeien en gedijen. De moderne groei heeft niet meer betrekking op ruimte, zij ontstaat door werking van de geest en wordt tot stand gebracht in laboratoria, op hogescholen en op markten. De markt is niet meer aan ruimte gebonden. Wij leven thans in een na-Malthusiaans tijdperk.

In het bijzonder de overtuiging, dat gehele continenten in het machtsbereik van het

Sowjetblok zullen afglijden, behoeft herziening, daar juist het tegendeel het geval is.

In dit verband verdient een beschouwing van Edwin L. Dale Jr, medewerker aan de New York Times te Parijs, de aandacht. Tot hen, die geloven aan de Sowjetdreiging, zegt hij het volgende:

1. Het z.g. neutralisme van India oriënteert meer en meer naar het Westen. Het gereedkomen van een belangrijke ijzer- en staalfabriek, door de Sowjet-Unie in India gebouwd, was het signaal voor de eerste zichtbare anticommunistische beweging.

2. Kerala, de enige communistische staat in India, is thans niet communistisch meer.

3. Irak tot voor kort genoemd als het eerste doel van de Sowjets, verwijderd zich hoe langer hoe meer van het communisme.

4. Egypte legt toenemende nadruk op zijn z.g. neutraliteit in anti-communistische uitingen.

5. Indonesië, hetwelk men reeds in de klauwen van het communisme waande, heeft een conflict met communistisch China gehad.

6. Birma en Malakka hebben beide de communistische invloed verwijderd.

7. In Europa, in het bijzonder in Frankrijk en Italië, is de communistische invloed van minimale betekenis.

8. Met uitzondering van Guinea heeft geen enkele Afrikaanse staat zich bij het Kremlin aangesloten en zelfs hier bemerkt men een aarzeling.

Dale voert nog meer argumenten aan om zijn optimisme te versterken en te verklaren. Van meer belang is echter de oorzaak van deze wijziging. De steeds voortgaande miljardenstroom eerst uit de Ver. Staten, daarna uit Engeland en West-Europa mist haar invloed niet. Met financiële hulp gaat technische bijstand gepaard.

In overeenstemming met de theorie van ontwikkelingstrappen zoals die wordt verkondigd door professor Rostow, gaan steeds meer landen van start in de moderne technische volkshuishouding. De moeilijkheden die men hierbij ondervindt vergroten het beroep op het Westen, maar tegelijkertijd ziet men duidelijk in, dat een sprong in het communistische kamp hier geen oplossing kan bieden.

Daardoor krijgt het z.g. neutralisme, zoals Nasser en Nehroe dat verkondigen, nieuwe betekenis. Het z.g. neutralisme van deze volkeren stelt één ding voorop: onafhankelijkheid. Deze is een onontbeerlijke voorwaarde voor economische ontwikkeling. Men redeneert daar aldus: het conflict tussen Oost en West is een verouderde tegenstelling in Europa.

Wij willen daarmee niets te maken hebben. Wij hebben eigen mogelijkheden en zijn bereid met iedereen samen te werken om deze mogelijkheden tot ontwikkeling te brengen. Hierdoor dient zich een nieuw en gigantisch doel aan, de integratie van de tot ontwikkeling komende landen. De oplossing van dit probleem zal zeker tientallen van jaren vergen en vormt een scheppend alternatief tegenover de zinloze oorlogen van vroeger.

Uit dit oogpunt zal men ook begrijpen, dat deskundigen uit Westelijke landen die zich in dienst gesteld hebben van India, om maar een voorbeeld te noemen, een aanbod van Sowjetzijde tot hulpverlening aanvaardden, als bijdrage tot een taak, die de samenwerking van de gehele wereld vordert.

De groei van het Westen sedert 1950 is belangrijk geweest, des te beter wanneer verdere expansie nog mogelijk blijkt. Het wedloopaspect zal meer en meer aan betekenis verliezen en uiteindelijk van bijkomstig belang blijken te zijn.

„Z.g. neutralisme vloeit niet voort uit een pro-communistische houding, maar uit trots onafhankelijkheidsbewustzijn. Men redeneert: Oost en West laten ons beide koud en waar ik hulp kan krijgen daar neem ik die”, aldus Dale.

Onafhankelijkheid in deze zin werkt voor de vrijheid, niet voor dwang. De onafhankelijkheid als streven van de onderontwikkelde landen vindt zijn oorsprong niet in satellietstaten, maar baseert zich op moderne en alom verbrede arbeidsverdeling. Dale besluit zijn betoeg met een opwekking tot meer activiteit:

„De toestand in de wereld is in werkelijkheid heus niet zo erg. Europa bloeit en gedijt en staat geheel aan onze (Amerikaanse) zijde. De Sowjets hebben in 10 jaar bij de onder-

ontwikkelde gebieden geen duimbreed grond gewonnen, wij wel. Misschien zouden we nog meer winnen, als we ons een beetje ontspannen, niet meer jammerden en verder dat deden, wat wij reeds altijd gedaan hebben”, aldus Dale.

Het spreekt vanzelf, dat niet alles in bovengenoemd artikel als juist behoef te worden aanvaard.

Wel heeft het geheel een nuchtere en frisse analyse van bepaalde economische standen van zaken. Misschien hier en daar wat te optimistisch, maar alla, dat geeft de burger moed.

Drs L. van Klinken.
Amsterdam, 22 maart 1962.

PERSSCHOUW

Over de verschillende Presbyteriaanse kerken in Amerika

Enkele weken geleden nam ik in de Persschouw een stuk over waarin verschillende gegevens werden gepubliceerd omtrent de kerkelijke situatie in de Verenigde Staten van Noord-Amerika. In een onderschrift wees ik daarbij op de scheuringen die in de bijbelgetrouwe Presbyteriaanse kerken van Amerika waren ontstaan.

Met gelijke post kreeg ik twee brieven over dat stuk. Eén van een lezer uit de Verenigde Staten en één van een lezer uit Canada. Beiden maakten mij attent op een vergissing daarin. Ik dank beide lezers hartelijk voor hun meeleven en hun kritiek en zal nu met behulp van wat zij meedeelden de stand van zaken op juistere wijze weergeven.

In de dertiger jaren kwam onder leiding van Dr Gresham Machen een afscheiding tot stand van de grote „Presbyterian Church in U.S.A.". Dit is een miljoenen leden tellende kerk in Amerika. Die afscheiding was het einde van een zware strijd welke Gresham Machen en de zijnen voerden tegen de liberalisering van de zendingsarbeid van deze Presbyterian Church in China. De afgescheiden kerk noemde zich eerst de „Presbyterian Church of America". Maar, daar haar bij rechterlijk vonnis verboden werd deze naam te voeren, noemde zij zich daarna **Orthodox Presbyterian Church**.

Al spoedig ontstonden in deze kerk conflicten. O.a. over het duizendjarig rijk en de christelijke vrijheid ten aanzien van het drinken van alcoholische dranken en het roken. Deze conflicten leidden tot een scheuring welke zich in 1938 voltrok. Nadat de Algemene vergadering een voorstel dat zich o.a. uitsprak vóór algehele onthouding van sterke drank en het roken **niet** aanvaardde kwam een aantal predikanten (38) en ouderlingen (11) apart bijeen in de eerste synode van de **Bible Presbyterian Church**.

Tot de Orthodox Presbyterian Church behoorden en behoren de professoren van het Westminster-Seminary van Philadelphia, dus mannen als Prof. C. van Til, Prof. John Murray, Prof. Edward Young, Prof. Ned Stonehouse enz.

In de Bible Presbyterian Church ontstonden na de wereldoorlog al spoedig opnieuw spanningen en conflicten. Nu in verband met de I.C.C.C. Een van de voornaamste predikanten van deze kerk was Dr Carl McIntire, de voorzitter van de I.C.C.C. Er kwam in de Bible Presb. Church om allerlei oorzaken en redenen verzet tegen de I.C.C.C. Zo sterk zelfs dat deze kerk zich in 1955 van de I.C.C.C. losmaakte. Na allerlei gearrewar kwamen een tijd daarna twee tegenover elkaar staande synoden van deze kerk bijeen. De éne synode die tegen de I.C.C.C. was en te Columbus samenkwam vertegenwoordigde twee derde deel van de kerk, de andere die in de kerk van Dr McIntire te Collingswood vergaderde had één derde van de kerk achter zich. Dit kleinste gedeelte van de kerk hield de oorspronkelijke naam en heet dus momenteel Bible Presbyterian Church. Het andere grotere gedeelte van deze kerk koos een nieuwe naam en heet thans **Evangelical Presbyterian Church**. Dr McIntire is dus geen lid van de **Evangelical** maar van de **Bible Presbyterian Church**.

Blijkbaar vatten deze kerken de scheuring niet zo tragisch op. In het orgaan van de Evangelical Presb. Church las ik tenminste over de eigen synode en die van de tegenpartij „Beide synodes zijn sedertdien (n.l. sedert de scheuring) gegroeid en gaan voort met het verrichten van het werk des Heren". Men begrijpt de uitdrukking: beide synodes zijn gegroeid als men weet dat in deze synoden **alle** kerken vertegenwoordigd zijn, zodat de groei van de kerk onmiddellijk in het aantal leden der synode tot uitdrukking komt.

De activiteit van deze kerken is fenomenaal. Ik heb hier voor me liggen de jongste gegevens omtrent de Evangelical Presbyterian Church. Daaruit blijkt dat deze kerk in totaal — in heel Amerika! — 6291 belijdende leden telt! Deze belijdende leden brachten in het afgelopen jaar voor de kerkelijke arbeid de enorme som van 907.403 dollar op. Dat wil zeggen 141 dollar per belijdend lid. Alleen deze kerk heeft reeds 50

zendelingen uitgezonden naar Chili, Peru, Japan, Korea, Formosa, Arabië, Jordanië!

Het is zeer te betreuren dat deze kerken de eenheid in Christus „in het zichtbare" niet bewaarden! Er is geen machtiger wapen tegen de moderne eenheidsbeweging als de eenheid van allen die Christus in waarheid liefhebben en dienen. Er is geen machtiger propaganda voor de valse eenheid dan de gescheurdheid van de kerken die willen vasthouden aan het woord van God.

De strijd over „de Wereldraad"

Het is uit de kerkelijke pers duidelijk en het wordt daaruit steeds duidelijker, dat de spanning tussen de rechter- en de linker-vleugel in de synodale kerken steeds toeneemt. Die spanning concentreert zich vooral in drie kwesties. Namelijk de nieuwe opvattingen omtrent de eerste hoofdstukken van Genesis, de actie van „de 18" om tot vereniging van de synodale en de Hervormde Kerk te komen en de houding t.o.v. de Wereldraad van Kerken.

De houding van de synodale kerken ten aanzien van de Wereldraad is merkwaardig.

Let men op de officiële synodale besluiten dan zijn deze kerken om principiële redenen **tegen** de aansluiting bij de Raad. Maar op de Apeldoornse synode gaf een der „waarnemers" welke deze synode naar New-Delhi zond, Prof. Berkouwer, de indruk dat hij het niet meer verantwoord vond afzijdig te blijven. Prof. Nauta schreef positief voor de Wereldraad, maar wil er om tactische redenen geen propaganda voor voeren. Prof. Herman Ridderbos sprak over de „grote en hartverwarmende manifestatie van kerkelijke toenadering en streven naar samenwerking" die New-Delhi te zien gaven.

Hoe scherp de standpunten tegenover elkaar staan bleek onlangs uit een artikel van G. T(oornvliet) in „De Strijdende Kerk". Hier is het begin ervan:

Er zijn twee „groepen" verontrusten in onze kerken, die zich aan de uiterste vleugels bevinden. Zij flankeren een goedmoedige, tevreden middengroep, die zich weinig problemen en zorgen maakt, die zich telkens afvraagt: waar maken ze zich zo druk om. De ene groep is verontrust, omdat ze gegrepen is door het besef van God, iets gezien heeft van de ontreding van het moderne leven, verdriet heeft over de grote achterstand die onze kerken op het gebied van het apostolaat hebben, bedroefd is over de gezapige rust waarin tal van kerkmensen indommelen, zich er over verwondert, dat hoewel het gebed om éénheid van de Heere Jezus reeds zoveel eeuwen ons tot zelfverwijt moest prikkelen, wij rustig de gescheurde kerk nemen voor wat zij is en die thans ernstige pogingen onderneemt om „van onder op" het contact tussen gereformeerden en hervormden te leggen.

De andere groep (de schrijver bedoelt hiermede vooral de mannen van „Waarheid en Eenheid" ziet hierin een knieval voor de moloch van deze eeuw, een ontzinken aan de zuivere, gereformeerde leer zoals onze vaders die neergelegd hebben in de „drie formulieren van eenigheid". Zij vinden dat de kerk niet moet vragen naar de wereld, maar dat de wereld moet vragen naar de kerk. In deze eeuw, waarin zoveel op drift geraakt is, zien ze allerlei vaste steunpunten wegglijden. Daarin wordt volgens hen de eer van God aangerand. De prediking wordt verduisterd, omdat te weinig aangezegd wordt dat het de goddeloze kwalijk zal vergaan. De kerk als vergadering van zuiver gelovigen wordt boven hun hoofden afgebroken en de Wereldraad van kerken — volgens deze groep — een uitbroedsel van de anti-christelijke geest, komt steeds dichterbij onze kerken aan.

Waar de één over juicht — New Delhi — weent de ander; waar de ene groep zich voor inzet: éénwording „omdat God het wil", mobiliseert zich de ander om dit. God ontrende, tegen te gaan. Hoewel ze dezelfde God dienen — je vraagt je wel eens af of dit zo is — staan ze lijnrecht tegenover elkaar.

Wanneer men zich afvraagt of twee groepen in één kerk wel dezelfde God dienen dan ziet men de kloof daartussen wel zéér breed. Tegen het streven van „De Strijdende Kerk" verzetten zich evenwel velen.

En naar het schijnt met steeds meer kracht. „Waarheid en Eenheid" laat in deze een steeds krachtiger geluid horen.

Wat evenwel veelal ontbrak was een diepgaande analyse en beoordeling van wat de Wereldraad feitelijk en zakelijk in haar officiële boodschappen op de kerkelijke markt brengt. De discussies erover kenmerken meer door emotionaliteit dan door theologische diepte. En toch alleen in verband daarmee kunnen en mogen beslissingen genomen worden.

Het was daarom een verademing het referaat van Prof. Van Riessen te lezen, dat hij voor een vergadering van de I.C.C.C. hield. Zoals onze lezers zich zullen herinneren namen we dat in z'n geheel in de Persschouw over. Naar ik verneem is het ook in brochurevorm

door het secretariaat van de I.C.C.C. verkrijgbaar gesteld. Ik moge er bij zeggen, dat het zich uitsluitend leent om in studiekringen enz. besproken te worden.

Een week geleden verscheen wéér een doorwrochte principiële kritiek op het streven van de Wereldraad. Nu op wat deze officieel in zijn vergadering van New-Delhi uitsprak. Ze is van de hand van Prof. Zuidema en verscheen in „Waarheid en Eenheid”. Ze steekt vèr uit boven de steeds voortgaande krantenpolemie die zich tot vermoeiens toe bezig houdt met allerlei incidenten, symptomen, personen zonder tot de kern door te dringen. We zullen in dit en de volgende nummers van Opbouw de studie van Prof. Zuidema in haar geheel opnemen. Hier volgt het eerste stuk. De titel van Zuidema's studie is „New-Delhi spreekt”.

Onder deze suggestieve en actualistische titel (New-Delhi heeft niet gesproken, maar spreekt, hoogst aktueel) is onder redactie van Dr W. A. Visser 't Hooft in het Duits — ook in andere talen zal het zeker geschieden of is het reeds geschied — bij de Evangelische Mission-verlag te Stuttgart uitgegeven het Woord der Plenaire Zitting van de Oekumenische Raad van Kerken, bijeen in november-december van het vorige jaar te New-Delhi, over de hoofdthema's die daar aan de orde waren gesteld: Getuigenis, Dienst en Eenheid. Dit Woord is intussen, zoals Robert S. Bilheimer in zijn inleiding schrijft, heel niet bindend noch verplichtend. Het wordt alleen aan de kerken aanbevolen ter bestudering. En nog iets meer. Het wordt ook aangeboden aan de kerken, opdat deze tot overeenkomstige decisie zullen komen. Maar de oekumenische raad heeft en wil geen bindende macht hebben. De taak van de oekumenische raad is, zoals in deze boodschap zelf staat, een pedagogische, en als pedagogische een onontbeerlijke voor de kerken en haar leden (blz. 65). Dat is intussen nog al wat. En de vraag komt terstond in mij op: Wie heeft deze pedagogen opgevoed, en waaraan ontleent zij het recht, pedagoog der kerken (waarom ook niet der Rooms-Katholieke en van andere, niet aangesloten kerken) te zijn? Hierop vond ik tweemaal antwoord:

Ten eerste. Volgens deze boodschap worden velen gewaar, dat de raad op een nieuwe wijze, zoals nog nooit in de geschiedenis is voorgekomen, een werktuig van de Heilige Geest is (blz. 67). Is ze het nu ook? Hebben die velen het onderscheidingsvermogen? Of is deze mededeling over deze velen bedoeld als zelfbeoordeling? Maar als dit waar is, dan staat het gezag van New-Delhi wel heel hoog. Het mag dan naar het positieve kerkrecht van participerende en niet-participerende kerken slechts gezag hebben binnen die kerken, nadat zij New-Delhi voor eigen rekening hebben overgenomen, maar, indien ze dat niet doen, verzetten ze zich dan niet tegen de Heilige Geest? Die Zich een nieuw werktuig heeft verschaffd in de wereldraad?

Een nieuw werktuig. De berichten van de drie sekties, die van Getuigenis, van Dienst en van Eenheid hebben een voorkeur voor een zeker bijvoeglijk naamwoord, nl. voor „nieuw”. Reeds in de Inleiding van de eerste sekte komen we een alinea tegen, waarin het woord „nieuw” en „vernieuwd” negenmaal voorkomt (blz. 11/12). Dat past wel bij „Nieuw-Delhi”, waar vergaderd werd. Daarentegen komt het woord „oud” slechts eenmaal in gunstige zin voor, nl. wanneer gezegd wordt, dat het woord der prediking zijn oude kracht heeft behouden (blz. 16). Zelfs het woord „eeuwig” krijgt zo eenmaal een gunstige plaats, wanneer nl. gesproken wordt over het „eeuwig evangelie” (wat is dat?) (blz. 12).

Ten tweede. Het gezag, dat deze berichten van New-Delhi hebben, ligt enkel en alleen in hun inhoud en hun gewicht: zo schrijft Bilheimer (blz. 10). Maar hij is er blijkbaar van overtuigd, dat inhoud en gewicht ook metterdaad dit gezag hebben. Hij laat er immers op volgen, dat het te hopen is, dat ieder bericht in de participerende kerken wijd verbreid en bestudeerd wordt en dat wij (wie zijn dat?) daardoor in onze gemeenschappelijke gehoorzaamheid worden gesterkt (blz. 10).

Deze tweede grond, die niet in de boodschap zelf, maar in het inleidingswoord van Bilheimer wordt genoemd, laat in elk geval een klein gaatje open voor kritische distantie. Het blijft nu immers maar de vraag, of de inhoud en het gewicht van deze boodschappen op zulk een gezagserkenning aanspraak mogen maken.

Minstens gesuggereerd wordt dus, dat in New-Delhi en in z'n boodschap de Heilige Geest sprak en spreekt. En ik kan mij niet indenken, dat de meeste aanwezigen er zelf ook niet van overtuigd waren. Meestendeels althans.

Dr Berkhof schreef in „Wending”, dat Dr Visser 't Hooft tweemaal ingreep en vraagt mede naar aanleiding daarvan: „Maar moeten we de Heilige Geest zo in de hand houden?” (februari-nummer, 1962, blz. 812). Hoewel dit blijk geeft van een kritische distantie tegenover een New-Delhi-osmose, vraag ik mij toch af, waarom het ingrijpen van Dr Visser 't Hooft nu juist niet het werk van de Heilige Geest is geweest. Waar zijn hier toch betrouwbare criteria? Overigens zij opgemerkt, dat Dr Berkhof

van oordeel is, „dat men er over twisten kan, of de conferentie van Delhi veel nieuws heeft beweerd. Bijna zou ik zeggen — zo vervolgt hij dan —: het meeste van wat daar gezegd is, heeft al eens in „Wending” gestaan. Maar de meeste christenen zijn geen „Wending”-lezers... Het voornaamste is echter niet het nieuwe, dat Delhi zeide, maar dat het zelf was” blz. 812). En zo worden wij dus, volgens dit getuigenis, genoopt, niet wat New-Delhi ons te boodschappen heeft, als het nieuwe in een nieuwe tijd met nieuwe verhoudingen en nieuwe noden en nieuwe... maar dat New-Delhi het ons te boodschappen heeft, en niet alleen „Wending”.

Maar met dit al: New-Delhi bindt en verplicht niemand, en tegelijkertijd bindt en verplicht het ieder christenmens. Vrij analoog aan het gezag der Verenigde Naties. En intussen ontstaat er een New-Delhi-theologie en een New-Delhi-wereldbeschouwing oftewel ideologie, hoe wars men daar ook naar eigen getuigenis van alle ideologie is, en het geloof tegenover de ideologie plaatst. Doch hierover nader. Deze Wereldraad-theologie en ideologie wordt een macht, omdat de Wereldraad een wereldmacht wordt. Dat is onder meer de „nieuwe” situatie, waar alle kerken in de wereld mee te maken krijgen. De Wereldraad van Kerken als een machtsblok, waar iedere kerk mee te maken krijgt. Want het scheidt nog al wat, als Wending iets schrijft dan wel of New-Delhi het „getuigt”, zoals het nog al wat verschilt, of de Verenigde Naties iets besluiten dan wel de Nieuw-Guinea-raad van een volk, dat volgens de Verenigde Naties en haar Handvest, zelfbeschikkingsrecht heeft, maar hoe?

(Wordt vervolgd)

C. V.

VAN HIER EN GINDS

Oude stad bij de Dode Zee

In de noord-oosthoek van dit meer, ongeveer 10 km ten zuid-oosten van Jericho, werden opnieuw opgravingen gedaan op de heuvel Tell-el-rasul. Men heeft hier een nederzetting gevonden die wel eertijds tot de steden van Sodom en Gomorra, Adama Zeboim en Zoar (Genesis 14) behoorde. Hier heeft een volk dat misschien uit zuid-oost Europa kwam, een merkwaardige cultuur ontwikkeld. Eigenaardig zijn b.v. de muurschilderingen in de huizen, wonderlijke grimassen met grote ogen wit omrand, een spookachtige zwarte vogel, een mooie ster die aan de punten zwart en in het midden rood en wit gestreept is. Al deze afbeeldingen hadden een zekere godsdienstige betekenis. Onder de vondsten waren ook veel gebruiksvoorwerpen van steen en metaal, eveneens een afgodsbeeld dat echter bij het graven gebroken werd. De doden in deze nederzetting werden bijgezet in graven die met stenen bekleed waren. Toen de stammen Israëls over de Jordaan trokken, moet deze oeroude stad al niet meer bestaan hebben.

Bijbelstudie in Israël

De bijbel is als studieobject in Israël een bron van vrije tijdsbesteding geworden. Reeds kort na het bestaan van de staat Israël is een organisatie in het leven geroepen die zich toelegde op bijbelstudie. Bij haar zat de idee voor dat iedere Israëli of religieuze of nationale gronden kennis diende te hebben van de bijbel. Oorspronkelijk had deze bijbelorganisatie in drie steden, Jeruzalem, Tel Aviv en Haifa dertig leden. Thans heeft zij ruim vierhonderd bijbelkringen met twintigduizend leden. Deze leden komen in clubjes eens per veertien dagen bij elkaar thuis waar een bijbelgedeelte wordt besproken. Zowel David Ben Goerion, als Israëls president, dr Jitschak Ben Zwi en zijn echtgenote zijn leden bij wie thuis wordt gestudeerd. De bijbelstudieorganisatie in Israël is van plan in Jeruzalem een bijbelcentrum te stichten, welk centrum een bibliotheek zal bevatten waarin alle boeken worden opgenomen die over de bijbel handelen.

Over de Wereldzending

Volgens de laatste statistieken zijn er meer dan 42.250 protestantse zendelingen in actieve dienst op de zendingstvelden. De overgrote meerderheid van de zendelingen heeft de Amerikaanse nationaliteit. De Verenigde Staten en Canada zonden samen ten minste 27.220 zendelingen uit; dat is dus 64,4 procent van het totale aantal. Deze getallen werden gepubliceerd door de Missionary Research Library in New York. Hoewel de statistiek zich in hoofdzaak beperkt tot de Amerikaanse zending, zijn er ook een aantal officiële lijsten gepubliceerd die op Europa betrekking hebben. In de lijst die wij ontvingen wordt Nederland niet afzonderlijk vermeld.

Zo hebben de Engelse kerken en zendingsorganisaties ongeveer 7000 zendelingen in actieve dienst, Zweden 1763, en Duitsland 1009. De „Jonge Kerken” van Azië en Afrika hebben 100 zendelingen uitgezonden naar andere landen. Het is echter de vraag of dit getal niet veel te klein is. Enkele Chinese geloofszendingen, die het vasteland hebben verlaten en zich in Formosa heb-

ben gevestigd, zonden beslist meer zendelingen uit naar de landen van Zuidoost Azië. Zij werken echter over het algemeen onder de Chinezen en dat is misschien de reden dat deze werkers niet zijn meegeteld.

Vergeleken bij 1911 heeft het aantal zendelingen zich verdubbeld. Toen waren er ongeveer 21.000 zendelingen in actieve dienst, waarvan ongeveer 7000 uit de Verenigde Staten en Canada. Uit deze getallen blijkt wel dat de Amerikaanse kerken een steeds belangrijker plaats zijn gaan innemen in de wereldzending. Hun aantal heeft zich bijna verviervoudigd.

Daar komt bij dat het aantal zendelingen uit Nieuw-Zeeland, Australië en Zuid-Afrika in de afgelopen jaren ook gegroeid is al is het niet zeker hoe sterk. De conclusie is dat Europa vergeleken bij 1911 op het ogenblik waarschijnlijk evenveel of iets minder zendelingen in actieve dienst heeft.

KERKNIEUWS

Tweetal te Zuidhorn: L. W. G. Blokhuis van Zevenbergen en B. v. Zuylekom te Sauwerd.

Beroepen te Groningen-Zuid (4e pred. plaats): G. Zomer te Bunschoten-Spakenburg.

Intree. Na bevestigd te zijn door zijn voorganger Ds H. de Vries van Veendam deed ds M. v. d. Wel zijn intree in de Kerk van Sneek. Ds de Vries preekte over Ez. 33 : 7—11; ds V. d. Wel over Ez. 33 : 12—20.

Afscheid. Ds J. M. Goedhart nam j.l. zondag afscheid van de kerk van Niezijl met een preek over Joh. 17 : 17.

Kand. J. Snijder. In verband met de uitzending van kandidaat-veldprediker J. Snijder te Ermelo, voorheen lid van de kerk te Rotterdam-Delfshaven, op 3 mei a.s. als geestelijk verzorger van de strijdkrachten, die naar Nieuw-Guinea zijn en worden overgeplaatst, heeft de kerkeraad van Rotterdam-Delfshaven, na overleg met verschillende instanties een beroep op kand. Snijder uitgebracht, hetwelk inmiddels werd aangenomen, opdat op Nieuw-Guinea niet een particulier persoon zonder enige verbinding met een kerk geestelijke verzorging zou verrichten, maar een predikant onder toezicht van een kerkeraad. De kerkeraad heeft op verzoek van de deputaten voor geestelijke verzorging van militairen Ds Snijder, die 29 april a.s., na bevestiging door ds A. Veldman in de morgendienst, in de middagdienst intrede hoopt te doen, voor deze geestelijke verzorging afgestaan.

Dr C. v. d. Waal van Pretoria bezoekt enkele maanden ons land. Zijn postadres is p.a. S. van Renssen, Thomas à Kempislaan A 32, Utrecht. Voor eventuele preek- en spreekverzoeken wenden men zich tot dit adres.

Kerkbouw. De kerkeraad van de Geref. Kerk van Zwolle besloot een stuk grond te kopen voor de bouw van een nieuwe kerk. De koopsom ervan is f 70.000.—.

Beroepbaar. Door de classis Hardenberg werd met gunstig gevolg praeparatoir geëxamineerd kand. J. Slotman, A 100, Heemse, post Hardenberg.

Adressen. Bussum: diakonie D. van der Lugt, Waltherlaan 8, Bussum; **Ds S. S. Cnossen,** Petrus-Campersingel 263, tle. nr 05900-21389; **Maj. ds J. Bos** is thans ook thuis telefonisch te bereiken. Zijn nummer is 01730-31972. Het dienstnummer is nog steeds: 01710-26244, toestel 89, Doelenkazerne, Leiden.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 2452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk

BETALING ABONNEMENTSGELDEN

Met 1 april begon de nieuwe jaargang van Opbouw.

Ter voorkoming van herinneringskaarten en incassokosten verzoeken we onze abonnees hun abonnementsgeld te storten op girorekening 233117, Drukkerij Steenbergen, Zeist, met bijvermelding voor Opbouw. Het abonnementsgeld bedraagt voor een halfjaar f 5.—, voor een geheel jaar f 10.—, buitenland f 12.50 voor een geheel jaar.

We rekenen op uw medewerking!

De administratie.